

REMISSYTTRANDE

Datum: 2020-12-09
Vår beteckning 2020_24
Er beteckning UD2020/11744/HI

Utrikesdepartementet
Enheten för internationell handelspolitik och
EU:s inre marknad.

ANGÅENDE BETÄNKADE ENHETLIG OCH EFFEKTIV MARKNADSKONTROLL (SOU 2020:49)

IKEM - Innovations- och kemiindustrierna har beretts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerad remiss och vill med anledning därav framföra följande.

IKEM – Innovations – och kemiindustrierna i Sverige är en bransch- och arbetsgivarorganisation som representerar 1 400 medlemsföretag inom kemi, Life Science, plast och materialbranscherna. Vi sysselsätter ca 70 000 medarbetare. Totalt står våra företag för drygt 20 % av Sveriges export och förser även övrig svensk exportindustri med avancerade insatsvaror.

IKEM välkomnar initiativet att skapa en enhetlig och effektiv marknadskontroll. För att den nya metoden ska fungera såsom det är tänkt behöver vi aktiva myndigheter som ser till att produkter som inte uppfyller kraven avlägsnas från den inre marknaden.

För IKEM finns det två huvudskäl till att marknadskontrollen ska vara enhetlig och effektiv. Det första skälet är att våra medlemsföretag som sätter produkter på marknaden ska slippa konkurrera med oseriösa ekonomiska aktörer. Det andra skälet är att våra medlemsföretag som använder produkter i sin verksamhet ska vara säkra på att de produkter de köper uppfyller produktkraven.

Vi håller med utredningens förslag i stora delar. Vi vill särskilt lyfta fram förslagen om:

- ett bättre samarbete mellan myndigheter genom ett ännu tydligare uppdrag till Swedac och marknadskontrollrådet,
- sekretess enligt 9 § offentlighets- och sekretessförordningen ska gälla all verksamhet som består i marknadskontroll enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadskontrollförordning.
- att marknadskontrollmyndigheterna, i de fall flera myndigheter ansvarar för marknadskontroll avseende produkter som omfattas av samma unionsrättsakt, ska samordna sina åtgärder avseende samma produkt eller samma ekonomiska aktör.

Vi har några synpunkter som vi redovisar nedan.

Förstärkning av förvaltningsdomstolarna

En process som tar lång tid är de marknadskontrollärenden om förbud och/eller återkallelse som överklagas till förvaltningsdomstolarna. Marknadskontrollärenden är vanligen av detaljerad och teknisk natur och för att avgöra dessa mål krävs det i de flesta fall att domstolarna får tillgång till personer med teknisk expertis.

Ett förslag från IKEM är att inrätta någon form av oberoende expertstöd till domstolarna, den sakkunskap som finns på myndigheter går vanligen inte att använda sig av eftersom de är en av parterna i tvisten. En möjlighet är att inrätta ett system med tekniska råd liknande det som finns hos Mark- och miljödomstolarna.

Beslut som inte vunnit laga kraft

I utredningen beskrivs det system där myndigheter i olika medlemsstater utbyter information om beslut som tas i respektive land, detta system har namnet ICSMS.

Det behöver förtydligas vilka beslut om förbud alternativt tillbakadragande som läggs in i ICSMS. Enligt IKEM är det av stor vikt att endast beslut som vunnit laga kraft läggs in i systemet. Anledning till denna ståndpunkt är att andra stater annars vidtar åtgärder mot produkter innan beslutet vunnit laga kraft.

Om beslut som inte vunnit laga kraft registreras i ICSMS kan konsekvenserna bli orimliga i de fall myndighetsbeslutet senare upphävs av domstol. I ett sådant fall skulle samtliga europeiska marknadskontrollmyndigheter på produktområdet i fråga vara tvungna att gå tillbaka till de ekonomiska aktörerna i landet och förklara att deras åtgärder var baserat på ett felaktigt, svenskt, beslut. Ett system där länder lägger in och drar tillbaka beslut om produkter kommer urholka förtroendet för marknadskontrollen och på sikt förhindra den enhetliga och effektiva marknadskontroll som utredningen önskar uppnå.

IKEM föreslår därför att det är tydligt att det endast är produkter där besluten vunnit laga kraft som läggs in i ICSMS. Om myndigheter bedömer att det är viktigt att ingripa mot produkter innan beslutet vunnit laga kraft så bör utredningen beskriva hur ett upphävt beslut ska kommuniceras via ICSMS samt hur företag får ersättning efter det att beslutet upphävts.

Tolkning av direktiv – Produktdirektiv/förordning enligt "den nya metoden"

Den nya metoden bygger på att medlemsstaterna genom direktiv eller förordningar ställer upp funktionskrav genom s.k. hälso- och säkerhetskrav. De tekniska detaljkraven finns sedan i harmoniserade standarder som arbetas fram av de europeiska standardiseringsorganisationerna. De produkter som sedan konstrueras och tillverkas enligt dessa standarder ges presumtion om överensstämmelse. Att därefter, genom marknadskontroll, kontrollera att det produkterna på marknaden uppfyller kraven åligger marknadskontrollmyndigheterna.

Det är dock inte alltid fallet att en harmoniserad standard ger ett tillräckligt precist svar, i dessa fall är det av yttersta vikt att förvaltningsdomstolarna inte gör en egen tolkning av hur en bestämmelse i en EU-gemensam rättsakt ska tolkas. Den inre marknaden bygger på att alla medlemsstater genomför produktdirektiv och förordningar på samma sätt. Kraven i dessa direktiv är inte minimikrav utan de ska införas på samma sätt i alla medlemsstater.

Utredningen bör kompletteras i fråga om hur marknadskontrollprocessen går att effektivisera genom att förvaltningsdomstolarna inte lägger onödiga resurser på egna tolkningar av produktregler. Innan beslut tas som innebär en nytolkning av produktregler så bör denna tolkning stämmas av med EU-kommissionen samt EU:s övriga medlemsstater. Om en tolkning inte stäms kan det innebära att vi i Sverige gör en unik tolkning av ett EU-rättsakt. Svenska domstolar liksom myndigheter är skyldiga att genomföra EU:s produktdirektiv EU-konformt.

IKEM föreslår att utredningen kompletteras med en text som anger hur Sverige säkerställer att förvaltningsdomstolarnas tolkningar vid beslut inte innebär att den EU gemensamma rättsakten införs på ett sätt om inte är EU-konformt. Vårt förslag är att detta kan lösas genom att inrätta ett system med tekniska råd som har denna kompetens.

Varuprover

Förslaget om kostnadsfria varuprover införs på alla områden, detta går utöver vad som krävs enligt EU:s marknadskontrollförordning. Det saknas en analys om hur konsekvensen av förslaget kan drabba små- och medelstora företag. För småföretag kan ett varuprov utgöra en ansevärd del av omsättningen varför varuprovet kan resultera i oproportionerliga kostnader.

Bestämmelserna om varuprov kan även med fördel kompletteras med råd/vägledning om hur myndigheter ska ta ut varuprov för produkter som serieproducerats. För att uppnå en enhetlig marknads kontroll bör myndigheter få vägledning om hur många varuprover av en serie som de behöver ta för att få ett statistiskt säkerställt resultat. Vi upplever att strategierna i denna grundläggande fråga varierar mellan de olika marknadskontrollerande myndigheterna.

Sanktionsavgifter

I förslaget föreslås en sanktionsavgift mellan 15 000 och 15 000 000 kronor. Detta förslag är en stor höjning mot dagens belopp, jämför exempelvis med Arbetsmiljöverket där beloppet idag är 1000 till 1 000 000 kronor.

IKEM saknar motiv till denna höjning och frågar sig hur detta kan tänkas påverka små- och medelstora företag. Sanktionsavgift utdöms utan krav på uppsåt eller oaktsamhet vilket i kombination med det höga beloppet kan ge en negativ inverkan på de små- och medelstora företagen.

Övrig fråga – Kommunikation efter utförd kontroll

Även om det ligger utanför utredningens uppdrag vill IKEM lyfta vikten av att myndigheterna är tydliga då de kommunicerar resultatet från större marknadskontrollprojekt. Det är viktigt att kommunikationen visar på de särskilda förutsättningar som funnits vid kontrollen. Det kan exempelvis vara bra att lyfta om de kontrollerade produkterna är tillverkade i tredje land eller om det rör sig om billigare konsumentprodukter. Om myndigheter inte är tydliga i sin kommunikation kan resultatet bli att andra tillverkare, av liknande produkter, får ett merarbete med att förklara att deras produkter omfattades av marknadskontrollen.

Björn Lindberg
Ansvarig processsäkerhetsfrågor
IKEM